

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Ikääntyneiden kaatumiset ja murtumien ehkäisy

Satu Pajala, ft, TtT, Kehittämispäällikkö.

ETSO/Tapaturmat ja toimintakyky
lääkäiden kaatumistapaturmien ehkäisy (IKINÄ)

Yhteisöllinen näkökulma tapaturmien ehkäisyyn –seminaari
4.5.2009, Helsinki

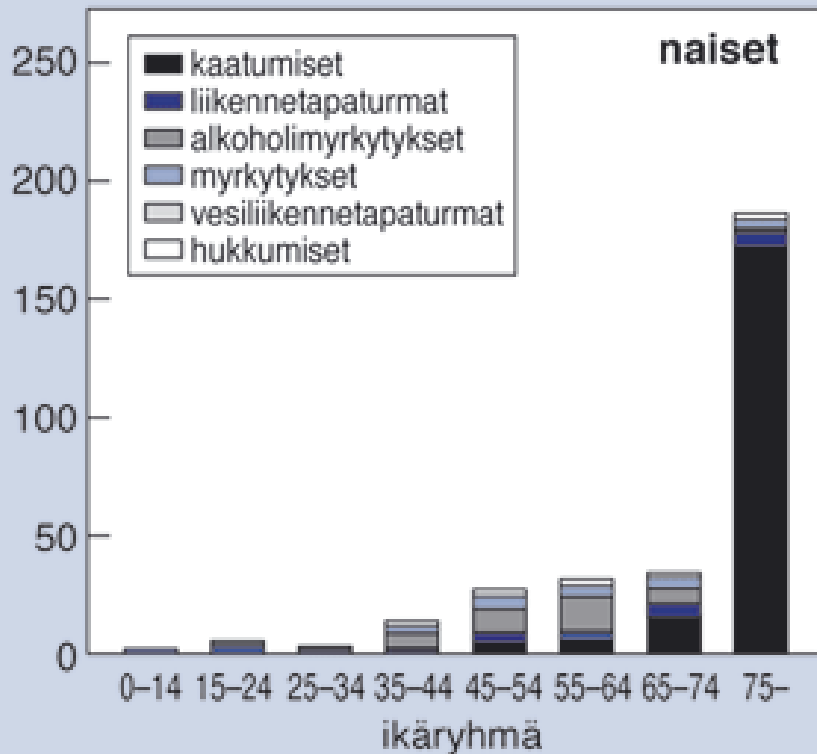
lökkäiden tapaturmat yleisimmin kaatumisia tai matalalta putoamisia

Tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleiden yleisimmät kuolemasyyt ikäryhmittäin (lkm) 2007

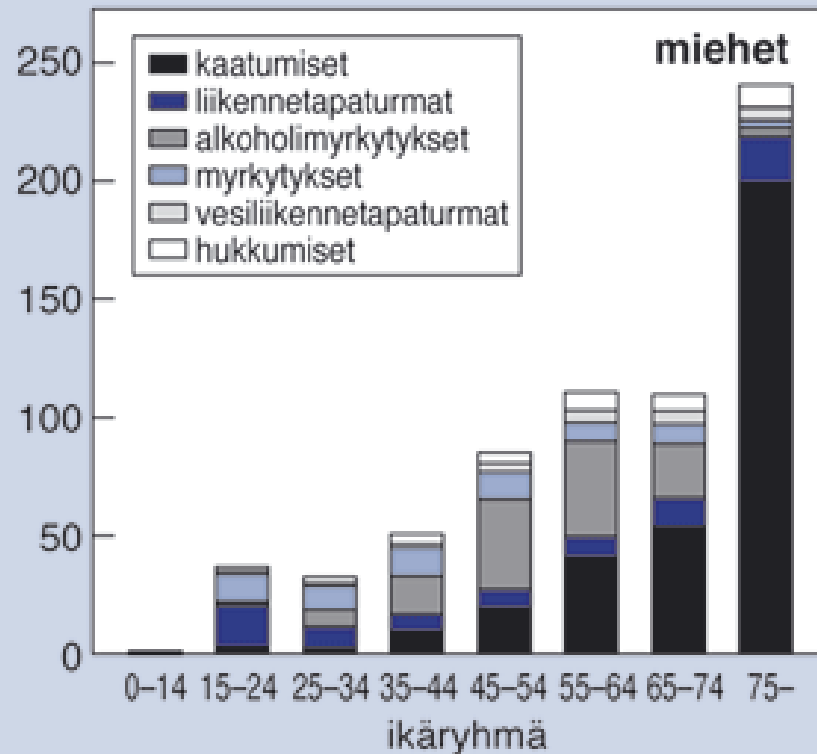
	Kaikki kuolleet	alle 1-v.	1-4-v.	5-14-v.	15-24-v.	25-44-v.	45-64-v.	65-84-v.	yli 85-v.
1	Kaatumis- ja putoamis-tapaturmat 1 112	Kuljetus-tapaturmat	Hukkumis-tapaturmat	Kuljetus-tapaturmat	Itsemurhat	Itsemurhat	Myrkytys-tapaturmat	Kaatumis- ja putoamis-tapaturmat	Kaatumis- ja putoamis-tapaturmat
2	Itsemurhat	Tukehtumis-tapaturmat	Kuljetus-tapaturmat	Hukkumis-tapaturmat	Kuljetus-tapaturmat	Myrkytys-tapaturmat	Itsemurhat	Itsemurhat	Ulkoisten syiden vaikutukset
3	Myrkytys-tapaturmat	Väkivalta	Väkivalta	Väkivalta	Myrkytys-tapaturmat	Kuljetus-tapaturmat	Kaatumis- ja putoamis-tapaturmat	Myrkytys-tapaturmat	Itsemurhat
4	Kuljetus-tapaturmat			Itsemurhat	Väkivalta	Kaatumis- ja putoamis-tapaturmat	Kuljetus-tapaturmat	Kuljetus-tapaturmat	Kuljetus-tapaturmat
5	Hukkumis-tapaturmat				Hukkumis-tapaturmat	Väkivalta	Väkivalta	Hukkumis-tapaturmat	Tukehtumis-tapaturmat
6	Väkivalta				Vahingoittavat tapahtumat, tahallisuus epäselvä	Hukkumis-tapaturmat	Aitistuminen luonnonvoimille	Tukehtumis-tapaturmat	Myrkytys-tapaturmat
7	Tukehtumis-tapaturmat				Tulipalo-tapaturmat	Vahingoittavat tapahtumat, tahallisuus epäselvä	Vahingoittavat tapahtumat, tahallisuus epäselvä	Aitistuminen luonnonvoimille	Aitistuminen luonnonvoimille
	Muut tapaturmat				Muut tapaturmat	Muut tapaturmat	Muut tapaturmat	Muut tapaturmat	Muut tapaturmat
YHT.	4 245	6	8	25	303	804	1 566	1 057	476

Tapaturmakuolemat ja niiden syyt ikäryhmittäin Suomessa v. 2006

kuolleet 100 000 asukasta kohti

kuolleet 100 000 asukasta kohti

10 Leading Causes of Unintentional Injury Deaths, United States

2005, All Races, Both Sexes

Ages: 65-85

Cause of Death	Number of Deaths	Percentage of All Deaths in Age Group
All Unintentional Injury Deaths	36,729	100.0%
Unintentional Fall	15,802	43.0%
Unintentional MV Traffic	7,048	19.2%
Unintentional Unspecified	5,069	13.8%
Unintentional Suffocation	3,271	8.9%
Unintentional Fire/burn	1,178	3.2%
Unintentional Natural/Environment	1,069	2.9%
Unintentional Poisoning	931	2.5%
Unintentional Other Spec., NEC ^N	506	1.4%
Unintentional Drowning	465	1.3%
Unintentional Other Land Transport	263	0.7%
All Others	1,127	3.1%

lääkäiden kaatumiset

- yli 65 -vuotiaista
    - 30 % kotona asuvista
    - 50 % laitoksissa asuvista
  - yli 80 vuotiaista 50%
- } Väh.
1 kaatuminen/v
- n. puolet aiemmin kaatuneista kaatuu uudelleen
  - kaatumishistoria on vahvimmin uusia kaatumisia ennustava riskitekijä

Kaatumisista 1-2 % johtaa lonkkamurtumiin mutta **yli 90 % lonkkamurtumista** syntyy kaatumisten seurauksena

Kaatumistapaturmien kustannukset

- V. 2000: yli 64 vuotiaiden kaatumistapaturmien kustannukset n. 39 milj. €
  - Lonkkamurtumien hoidon osuus 82%
- Yhden lonkkamurtumapotilaan hoidon kustannukset
  - n. 18 400 € ensimmäisenä vuonna tapahtumasta
(v 2008 kustannustaso)
  - Lonkkamurtumapotilaan sairaalahoito
    - keskimäärin 50 vrk (erik.sairaanhoidossa noin 10 vrk.)
- Ennen murtumaa kotona asuneista potilaista lähes 30 % päätyy lonkkamurtuman jälkeen vuoden kuluessa pitkäaikaiseen laitoshoitoon.
  - kustannukset ensimmäisenä vuonna 45 300 € (2008 kustannustaso)

Refs: Nurmi et al. 2003. Arch Orthop
Trauma Surg,
Nurmi-Luthje I 2009, suullinen tieto)

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Tutkimustietoon perustuva kaatumisten ehkäisy

- Tutkimusten määrä valtaisa
- Tutkimusasetelmien, menetelmien ja tulosten heterogeenisyys ja kompleksisuus
  - >>Tulkinta, luotettavuus, sovellettavuus
- Meta-analyysi: multifaktoriaalinen kaatumisten ehkäisyohjelmat (Chang et al BMJ 2004)
  - kuukausittainen kaatumisten väheneminen ~37%
  - Hyöty samaa luokkaa kun esim. statiinien käytöstä kardiovaskulaari sairauksien tai verenpainelääkkeiden käytöstä aivohalvauksen ehkäisyssä

Tinetti JAGS 2008: 56:1563-1565

Cochrane review 2009: Interventions for preventing falls in older people living in the community

- Kirj. haku 1950-2008
- 111 RCT tutkimusta, 55 303 hlöä , ≥ 60 v.
- Otokoko tutkimuksissa n= 10 - 9940
  - Mediaani n=239
- Tutkimukset 15 maasta
  - 3 Suomalaista
- 23 tutkimusta vain naisia, 2 vain miehiä
- 66 tutkimuksessa poissuljettu hlöt joilla alentunut kogn toimintakyky
- 40 tutk. ei raportoitu tutk hlöiden kogn tasoa

- Primaariset outcome muuttujat
  - Kaatumis insidenssi
  - Kaatuneiden lkm
- Sekundaariset outcome muuttujat
  - Murtumat
  - Interventioiden haitat
  - Interventioiden kustannukset/
kustannushyöty

Interventiotyypit

- yksittäiseen kaatumisen riskitekijään kohdennettu (single)
- useaan yksittäiseen tekijään kohdennettu (multiple)
- laaja-alainen interventio (multi-factorial)

43 tutkimusta liikunnan vaikutuksista

- kävely/tasapaino/toiminn.
- voima/lihaskunto harjoittelu
- Liikkuvuus
- 3D (tai-chi etc)
- yleinen fyysinen aktiivisuus
- kestävyysharjoittelu

Cochrane review 2009

	Rate of falls (Rate Ratio, RaR)*	Risk of falls (Risk Ratio, RR)*	Risk of Fracture
Exercise			
- Exercise class w/multiple components	0.78 (0.71-0.86)	0.83 (0.72-0.97)	-
- Home-based incl more than one exercise category	0.66 (0.53-0.82)	0.77 (0.61-0.97)	-
- Tai Chi	0.63 (0.52-0.78)	0.65 (0.51-0.82)	-
- Exercise class incl only balance, gait or functional exercise	0.73 (0.54-0.98)	0.77 (0.58-1.03)	-
Multifactorial interventions	0.75 (0.65-0.86)	0.95 (0.88-1.02)	0.70 (0.47-1.04)
Vitamin D suppl (w/ or w/out calcium co-supplementation)	0.95 (0.80-1.14)	0.96 (0.92-1.01)	0.98 (0.89-1.07)
-among those with low vitamin D levels	0.57 (0.37-0.89)	0.65 (0.40-0.91)	-
Withdrawal of psychotropic meds	0.34 (0.16-0.73)	0.61 (0.32-1.17)	2.83 (0.12-67.7)
Cardiac pacemaker insertion	0.42 (0.23-0.75)	-	-
Cataract surgery	0.66 (0.45-0.95)	0.95 (0.68-1.33)	-
Fluid or nutritional therapy	ns	ns	-
Cognitive behavioural intervention	ns	ns	-
Environment (Home safety)	0.90 (0.79-1.03)	0.89 (0.80-1.00)	-
-Among visually impaired	0.59 (0.42-0.82)	0.76 (0.62-0.95)	-
-Among high fall risk groups (history of falls or one or more risk factors present)	0.56 (0.42-0.76)	0.78 (0.64-0.95)	-
Wearing a non-slip device in outdoor shoes	0.42 (0.22-0.78) Outdoor falls	-	-

*Pooled data analysed using random effects model

Gillespie et al. Interventions for preventing falls in older people living in the community. Cochrane Database of Systematic Reviews 2009, Issue 2 Art No.: CD007146

Cochrane review 2009.. johtopäätökset

- Liikunta
  - kiistaton vahva näyttö
- Laaja-alaisesti riskitekijöihin kohdennettu interventio
  - kohtalaisen vahva näyttö tehokkuudesta riippumatta vallitsevasta järjestelmästä
- Vitamiin D supplementaatio
  - näyttö vielä epävarma
- Kustannustehokkuus
  - käytettyjen tutkimusmenetelmien erilaisuuden vuoksi tuloksista vaikea vetää laajempia johtopäätöksiä
  - rajallinen näyttö siitä, että erityisesti korkean riskin ryhmiin kohdennetut interventiot ovat tehokkaita

Huom: tulokset eivät ole yleistettäviä iäkkäisiin joilla kogn taso heikentynyt

Jatkossa tutkittavaa

- Kognitiivinen taso ja virtsainkontinenssi kaatumisten riskitekijöinä
- Kodin turvallisuutta lisäävien interventioiden tehokkuus korkean kaatumisriskin ryhmillä
- Miten optimoidaan interventiot henkilöille joilla heikentynyt näkö

Esteitä/hidasteita kaatumisten ehkäisymenpiteiden käyttöönotossa

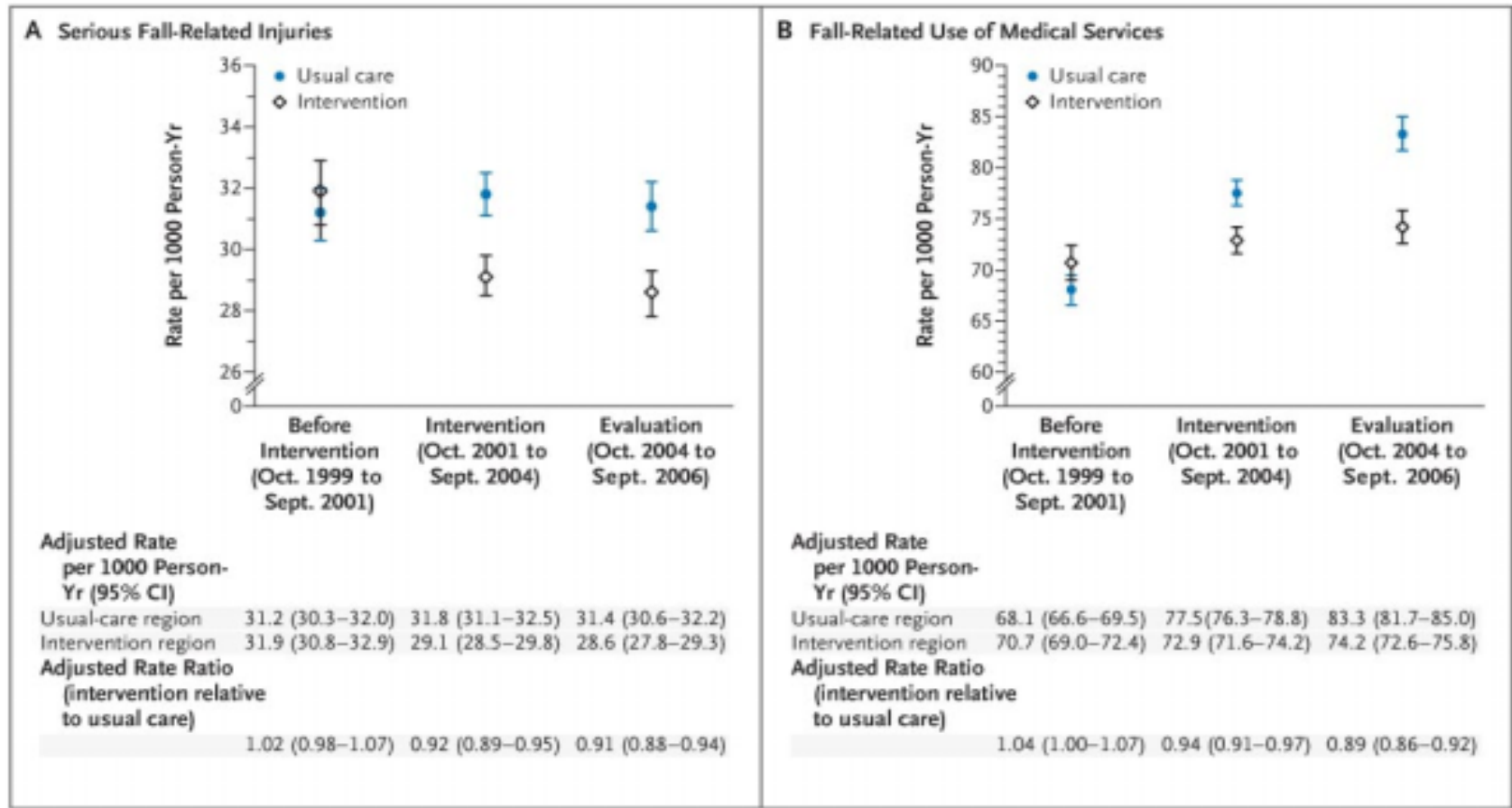
- TIETO
  - Kaatumisia yhä pidetään ikääntymiseen kuuluvina ja tietämys ehkäisyn mahdollisuuksista ja vaikutuksista puutteellista
- TAIDOT
  - Koettu asiantuntemuksen puute toteuttaa arviointia ja ehkäisyä
- TYÖNJAKO
  - Kaatumisarvioinnin hajautuminen terveydenhuollon toimijoille
    - Kuka vastuussa ??
    - Ei vakiintuneita ja selkeitä käytäntöjä
    - Ajan ja resurssien puute

Kaatumisten ehkäisy osaksi olemassa olevia käytäntöjä

Effect of dissemination of evidence in reducing injuries from falls Connecticut (58 ZCTAs Intervention, 53 ZCTAs usual care)

Adjusted Annual Rates per 1000 Persons 70 Years of Age or Older

Tinetti et al NEJM 2008: 359: 252-61

Strategiat tietoon perustuvan kaatumisten arvioinnin ja ehkäisy ohjelman tuloksellisessa toteuttamisessa

- 'Markkinointi'
  - ytimekäs tiedon jako ja materiaali,
  - avainasioiden toisto, 'vahvistaminen'
- Organisaation johdon tuki ja esimerkki tärkeä kannustin työntekijöille
- Paikallisten mielipidejohtajien tunnistaminen ja hyväksikäyttö
- Paikallisen sitoutumisen varmistaminen ja vahvistaminen
- 'EARLY ADOPTERS'
  - Tunnistetaan hlöt, jotka helposti omaksuvat uudistukset ja heidän toimintansa näkyväksi tekeminen
- Käytännön toteutusta tekevien ja johdon/esimiesten/toimintaa koordinoivan tahon yhteistoiminta
  - Tarkistetaan ja varmistetaan, että ymmärretään kaatumisten ehkäisyn tärkeys
  - **selkeät toimintaohjeet ja työnjako, KENEN VASTUULLA ? KUKA TEKEE JA MITÄ?**
  - Tunnistetaan ja arvioidaan toimintatapojen uudistusta/kehittämistä hidastavat ja vaikeuttavat esteet
  - **Kaatumisriskin arviointi ja ehkäisevät toiminnot osaksi jo olemassa olevaa toimintaa**
    - Selkeät arviointi menetelmät ja välineet ja ohjeet
    - toimijoiden tietotaidon arviointi ja tarpeen mukainen lisääminen
  - **KESKUSTELU - JAKAMINEN - ROHKAISEMINEN**
  - - ongelmat ja esteet avoimesti esiin
  - - haasteet, menetelmät ja menestys ovat yhteisiä

-potilaat/asiakkaat aktiivisina toimijoina

Tinetti et al NEJM 2008: 359: 252-61

” They just try to keep us healthy here but they just about drive us crazy in the process-

every day there is something more to worry about ”

“ ..what do you expect at 75 years, you’ve got to expect some unsteadiness or falls...”

Kaatumisten ehkäisyä iäkkäiden ehdoilla

- **KAATUMISTEN EHKÄISY EI VÄLTTÄMÄTTÄ OLE IÄKKÄÄN HENKILÖN JOKAPÄIVÄISEN ELÄMÄN PRIORITEETTI LISTAN KÄRJESSÄ**
- Kaatumisten riski/syytekijät yksilöllisiä, sidoksissa ikään, toimintakykyyn, aktiivisuuteen, käyttäytymistekijöihin
- Kyky omaksua informaatiota kaatumisriskistä ja kaatumisten ehkäisystä
  - Kaatuneet vs. ei-kaatuneet
  - Kaatumiset ja niiden seuraukset negatiivisia asioita ja niitä ei haluta ajatella
    - Muistuttaa haurastumisesta, itsenäisyyden menetyksestä, avun tarvitsijaksi joutumisesta
- Tiedon ja toimenpiteiden relevanssi iäkkään ihmisen näkökulmasta
  - Iäkkäät eivät näe/halua nähdä itseään riskiryhmään kuuluvana vaikka tunnustaisivatkin kaatumisen ehkäisyn tärkeäksi ja mahdolliseksi
- Tiedon jakamisen jatkuvuus
  - Turvataan, että tietoa saatavilla kun iäkäs henkilö on sen valmis vastaanottamaan ja ottamaan käyttöön
- Kaatumisten ehkäisyohjelmat painottavat fyysistä toimintakykyä kun iäkkäillä itsellään usein suurempi huoli sosiaalisista ja yksilöllisistä aspekteista
  - Sosiaalisen aseman ja kompetenssin menetys, häpeä, itseluottamuksen menetys

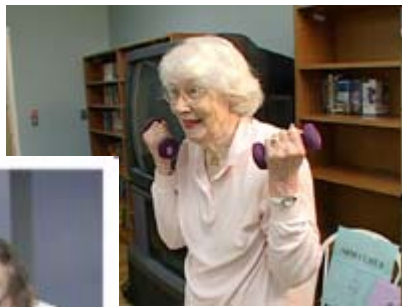
Refs: Baker et al 2007 Gerontologist, Hughes et al 2008 Am J Publ Health, Hill 2009 BMC Geriatrics

Kaatumisten ehkäisyä iäkkäiden ehdoilla

- Iäkkäät ja heidän läheisensä mukaan kaatumisten ehkäisytoimenpiteiden suunnitteluun, toteutukseen ja niihin sitoutumiseen
  - Riittävän aikaisin !!!
  - Kaatumisriskin vaihtelu esim. terveydentilan vaihtelun mukaan
- Stigman poistaminen
  - Kaatumisista pelätään puhua lääkärille tai omaisille vanhaksi ja raihnaiseksi leimautumisen ja laitokseen joutumisen pelossa
- Kaatumisten ehkäisytoimenpiteiden laajempien positiivisten vaikutusten esiintuominen ja niillä motivointi
  - fyysisesti ja sosiaalisesti mahdollisimman aktiivisen ja itsenäisen elämän jatkaminen mahdollisimman pitkään
- Vertaiset informaation jakajina
  - Mielipidejohtajat, 'puskaradio'

Refs: Baker et al 2007 Gerontologist, Hughes et al 2008 Am J Publ Health, Hill 2009 BMC Geriatrics

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

lääkäiden henkilöiden kaatumistapaturmat IKINÄ- opas kaatumisten ja murtumien ehkäisyyn

www.thl.fi/ikina

KIITOS !

satu.pajala@thl.fi

